

КЕНГЕШ

Сёз гитче эмда орта предпринимательликге себеплик этиуню кыйматлы амалларыны юсюнден барганды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** РФ-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Андрей Белоусов** видеоконференция халда бардыргъан кенгешге къатышханды. Анда сёз гитче эмда орта предпринимательликге себеплик этиуню юсюнден барганды. Ол санда «Гитче эмда орта предпринимательлик бла кеслерине энчи иели иш ачаргъа сюйгенлеге болушу» деген миллет проект къалай толтурулганына къаралганды.

къабыл кёрюлгенди эмда регионла бла ишни къатыландыргъа кереклиси белгиленгенди. Министерствону билдириунюне

Алай бла ол былтырны ёлчеминде къалады. Къабарты-Малкъар 2021 жылда миллет проектге кёре белгиленген кёрюмдюлеге жетгенди. «Къыралны жанындан этилген болушлукъ бизнесни айныуна иги да себеп болганды. Гитче эмда орта предпринимательликни субъектлерини бир тизмесине кёре, республикада энчи иели иш бла кюрешгенли саны 19144-ге жетгенди. Ол а былтырдан 7,2 процентге асламды. Бу бёлюмде урунганланы саны да 19 процентге кёбейгенди», - деп жазганды КъМР-ни Башчысы социал сетъде, кенгешни эсеплерини чыгъара.

Республиканы оноучусу предпринимательлени санына къошула барганыны, налогланы бла къыралны араларында халланы ачыкълыкъларыны хайрындан регион бюджетни кеси файдалары ёсгенлерин чертгенди. «Жаланда быйыл январь айда ала былтыр бу кезууден эсе 30 процентге кёбейгендиге эмда 860 миллион сомдан артыкъ болгандыла. Ол аха уа социал магъаналы борчланы тамамлауа къоратылады. Предпринимательликни бёлюмю регионну экономикасыны мурдорун къурагъанладан бириди. Анга республикада себеплик этиуню андан ары бардырыкъбыз», - деп чертгенди Казбек Коков.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Россейли илмуню кюню бла алгышлайуу

Хурметли шубъла, Сизни Россейли илмуню кюню бла алгышлайма!

Илму не заманда да къыралны айнытууну баш амалларындын бири болганды эм алайла да къалады. Бюгюнлюкде да экономиканы тутуучу кётюроле барууну, адамларыбызны жашуу къолайлыкъларыны игилениуню фундаментал эмда прикладной илмуню айныу даражасына кёре да болганы баямды.

Къабарты-Малкъар кесини алимлери, хунерли тинтиучюлери, башламчылары бла да ёктемленеди. Сиз тапхан эмда жарашдырган жаны амалла промышленностьда, эл миолке, къурулушда, башха бёлюмде да уллу борчланы тамамларга, ишни хайырлыкъларын кётюроле онг береди. Ле. Бек магъаналысы - илму учрежденияларыбыз бла бийик окуу юйлерибиз мындан ары да экономикага магъаналы болган предприятияла бла байламлыкда ишлеселе, тинтиулени эсеплери уа заманлы сураларына келишеселе.

Ишигизни билгенигиз, анга кертичилик къалганыгыз, хунерлигизни дайым ёсдюроле итингенигиз, жамуаут иште да тири къатышканыгыз ючюн журегимден ыспас этемизге. Республиканы алимлери мындан ары да турган Къабарты-Малкъарыбызга бла Ата журтубузга жангычылыкълары бла хайыр келтирип турлуукъларына ишеклик жокъду.

Сизге журегими теренинден алгыш эте, жангы жетишимле къууандырсынла, муратларыгызга жетигиз дейме. Кесигизге, юйорлеригизге да кийик саулуукъ, насып эмда ырахатлыкъ тежейме!

Олимпиаданы дневниги

Майдалла – кёп, «алтын» а – аз

Россейни командасы Пекинде Къыш Олимпиадада фигурный учууда командалы эришилде хорлагъанымдан сора, майдал зачётда жери, айхай да, къууандырача эди. Хау, арда шведиячыла, бизни бир кесек озсала да, экинчи жер да аман туюлду.

Алай, жарсыугъа, геуюрге кюн эсепле кёл этдирича уа болмады: экинчи жерден жетингиче туюдук. Аны сылтау – къаршыдыла. Алгъадан спортчуларыбыздан жангы да бир «доммакъ» сакълана эди, ол да гигантский слаломда эр кишилде. Экиси уа билмей тургъанлай болгандыла – спринте бла санкалада. Алай бла саночница Татьяна Иванова, эки ай мындан алгъа саулуугъа чып туюп, тынгылы жюрюлген окуна этмей эди. Ол себепден аны саулга жерге чыгъарына артыкъ уллу ийнануу болмагъан.

команда алтын майдалла алыргъа жетишгендиге, биз а «доммакъла» бла къалгандымыз. Майдалла саны бла хал аман туюлду. «Кюмушле» бла «доммакъла» кёп окунадыла, энди «алтынны» жаяргъа керекди ансы. Эришуле майдалланы алты комплекти ючюн бардырылганды.

Алгъадагы Олимпиадага да ол МОК-ну санкцияларыны хатасындан къатышалмай къалган эди. Быллай болумлада аны терк учханын, алчыланы санына къошулганын да жигитликге санарга боллукъду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жыйылыуу

Ёзек тема – бийик билим бериу эм илму жаны бла тындырылгъан жумушла

Казбек Коков КъМР-ни Башчысында Бийик билим эм илму соруула жаны бла советни жыйылыууну видеоконференция халда бардыргъанды. Кенгешге КъМР-ни Правительствосуну Председатели **Мусулканы Алий**, аны орунбасары **Марат Хубиев**, КъМР-ни Парламентини депутатлары, министрле, бийик билим берген махкемелени эм илму-излем институтланы, промышленность эм эл миолке предприятиялары таматалары, илму биригиуню, КъМР-ни Жамуаут палатасыны эм республиканы жамуаут организацияларыны келечилери къатышхандыла.

Жыйылыуда Россейни Президентини В.В. Путин Илмуню эм технологияланы жылчыча белгилеген 2021 жылны эсеплери чыгъарылгандыла. КъМР-ни Жарыкъландырыу, илму эм жаш телюню ишлери жаны бла министр **Анзор Езаов** республиканы илму организацияларыны инфраструктурасына 89 лаборатория эм илму-билим арала, асламла хайырланган 4 ара, 6 энчи илму установка, 11 илму-инновациялы ара киргенин айтханды. Кандидат эм доктор диссертацияланы къоруулау жаны бла 8 диссертация совет жетишимли ишлейди, 7 рецензия илму журнал чыгъады, аладан 3-сю ВАК-ны тизмесиндеди. Жылны ичинде 27 билим бериу проект, 36 халкъла аралы, регионла аралы эм регион илму конференцияла бардырылгандыла.

Россей уллу тинтиулени фонду, Россей илму фонду себепликлери бла республиканы вузалары эм илму учреждениялары 119 тинтиу проектни бардырырча чыгырысы къолуу болгандыла. Метеорология, химия, ЭВМ программала, ветеринар препаратла, селекция, табийгат саклау эм мелиорация къурулуш ылазда избобретенияла 73 патент бла 121 автор шагъатлыкъ алыннганды.

Жаш алимлеге билеклик этиу соруулага энчи эс бёлюнгенди, алааны саны 2020 жыл бла тенгешдиргенде 8,6 процентге кёбейгенди. Бюгюнлюкде вузда 35 жыллары толмагъан 600-ге жууукъ илму-педагогика ишчи урунадыла. 2021 жылда республикада биринчи кере КъМР-ни Башчысыны Премиясы къурагъанды, ол бир неча илму проектге берилгенди. КъМР-ни Башчысыны Илму эм техника жаны бла къырал саугъасыны эм КъМР-ни Башчысыны Илму эм инновацияла жаны бла премиясыны Положенияларына тийишлиликде ол саугаланы алгъа жаш алимлени арасында эришуле къураулыкъдыла, алааны эсеплери быйылгы жылны ахырында белгилли боллукъдула.

Республиканы оноучусу Правительствого жаш алимлеге кыошакъ себеплик этилирча амалланы жарашдырырга буйрукъ бергенди. Казбек Коков ол иште КъМР-ни Башчысына инновациялы регион системаны игилендируу стратегиясыны концепциясын «ФНЦ «РАН-ны Къабарты-Малкъар илму арасы» ФГБНУ-ну таматасы **Залимхан Нагоев** туура этгенди.

Къабарты-Малкъарны Башчысы республиканы инновациялы къолайлыкъларын кёбейтуге эм жамуаут магъаналы борчланы толтурууда аны хайырланууну магъанасына энчи эс бурдуртханды. «Илмусуз, инновациясыз тири айныуа, качество башха болган бийик даражага жетерге онг жокъду», - деп белгилегенди Казбек Коков. Региону таматасы Советни ишчи къауумларын иште тири къатышдырга, сентябрьге Къабарты-Малкъар Республиканы 2030 жылгъа дери регион инновациялы системасыны стратегиясын жарашдырууну тамамлап бошарга буюргъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

«Нальчик» курортха алгъыннгы даражасын къайтарырга тийишлиди»

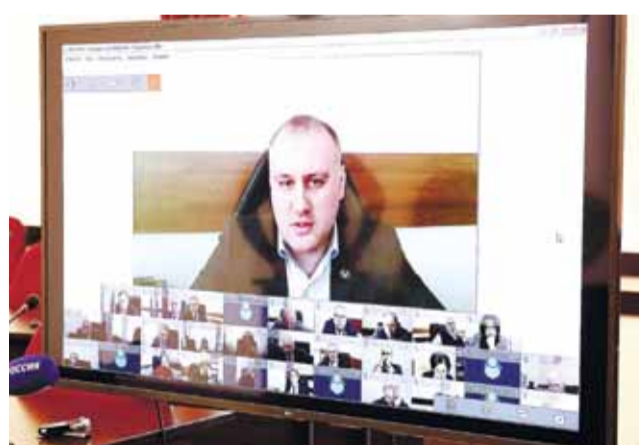
КъМР-ни Парламентини президиумуну кезиулу жыйылыуу видеоконференция аман бла къурагъанды. Аны спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды.

«Правительстволу сагъатны» чеклеринде республиканы санатор-курорт комплексини айнытууну соруулары сюйюлгендиге. Курорт эм туризм министр **Мурат Шогенцук** докладны алгъанда бу жыйылыуну санаторийден биринде бардырырга белгиленгенди, алай эпидемиология болум бла байламлы алай онг магъанын айтханды.

Министрни билдиргенине кёре, санатор-курорт комплексге республиканы социал-экономикасын айнытууну муратларыны чеклеринде энчи эс бурулады. 2040 жылгъа дери КъМР-ни айнытууну эмда 2035 жылгъа дери КъМР-де туризмни айнытууну стратегияларында рекреация комплексини игилендируу жумушлары арасында

баш магъана «Нальчик» курортха, аны санаторийлерине бериледи.

Бюгюнлюкде уа республикада 20 санатор-курорт учреждение барды, алааны барысында да бирге 4797 адамга жер къурагъанды. Водолечебница да ишлейди, анда да санаторий жумушла толтуруладыла, алай ичинде адамла турмайдыла.

Былтыр санаторийде 30 минг адам солугъанды, ол а 2020 жылда тарихден 20 процентге асламды. Министр тарихлени тенгешдиргенде, санаторий эпидемиология болум бла байламлы ишлемей тургъанларын эсге алырга чакъыргъанды. Мурат Шогенцук ком-плекскде кемчиликлени, жарысуланы юслеринден да айтханды. Биринчиден, санаторийлени миолкери эски болгъанларын, гара суу бла жалчытуу ысла тапсыз халгъа жетгенлерин белгилегенди. Аны бла бирге уа солугъанланы

асламы льготалары болгъан инсанладыла. Аны ючюн а учрежденияланы файдалары ёсмейди, организацияланы кеслерини уа налог неда кредит льготалары жокъду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КъМР-ни 100-жылпыгына

Жюрек тазалыгы, тюз ниетлиги, намысына къатылыгы бла айырмалы эди

Кючмезланы Шагъабан халкъыбызны бек иги эм тири жашларындын бири эди. Партияны обкомуну киргенди, КъМАССР-ни Баш Советини депутаты болуп да турганды. Къыралны аллында кыйыны ючюн Урунууну Къзыл Байрагыны, «Сыйлыкъларыны Белгисини» орденлери, «Жигер урунганны ючюн» эм башха майдалла, сыйлы грамотала бла да белгиленгенди.

2 бет

Халкъыбызны ахшы упанлары

Жашау жолунда огъурлулукъну, кертиликни эм иш кёллююкню сайлайды

3 бет

Конкурс

Суратларында – тамблагъы кюнню бшанлары

Россей Федерацияны Билим бериу эмда илму министрствосу «Мен эмда Россей» деген ат бла былтыр конкурс къурагъанды. Анга къатышкышхана суратларында келир эмда шёндого заманга кёз къарамларын ачыкъларга керек эдиле.

4 бет

«Нальчик» курортха алгынынгы даражасын кыайтарырга тийишлиди»

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

КМР-ни Правительствосу «Курорт «Нальчик» акционер общество» акционер общество бля хайырланылмаган объекти ишлерин жангыртуу, инвесторланы табуу жаны бля ишн дайым да бардырадыла. Биогонлюкте уа «Нартан» санаторийде шендого излемлеге келишкен санаторий кыонак юй кыурада турады. Анда 130 отуу боллуккуду, деп билдиргенди министр.

Келир заманда тамамланырга белгиленген жумушлары юслеринден да барганды. Ала уа республикада туризмни айнытууга, Кыбарты-Малкьярны атын белгиле этюге бурулуудула. Ол санда илелинде республиканы юлюшю болган организациаланы ишлерини хайырлыкларынын

есдорюрге, санатор-курорт комплекси айнытууга жаны бля инвестиция проектлени кырал программалага кыошарга, республиканы рекреация онгларын Россейни ичинде, андан тышында да кенг белгиле этерге тийишлиди. Жыйылуда «Курорт «Нальчик» акционер обществовуну башчысы Хасанби Афов да селешгенди. Ол эпидемиология болум бля байламлы биогонлюкте санаторийле ишлемегенлерин билдиргенди. Ол а отрасльни болумун осалга бурганды. Аны бля байламлы, РФ-ни Президентини буйругу бля федерал эм республикалы правительствотла отрасльни субъектлери-не финанс болушлук этгенди: субсидияла, льготта кредитте берип. Сёз комплексни ырыскысын саклау мадарланы, объектини

файдалы хайырланыну, жангы селенга хазырланыну юслеринден да барганды.

Докладланы сюзө, Татьяна Егорова республикалы подпрограмма «Шимал-Кавказ федерал округу айнытуу» федерал программага не кирмегенини сылтауларын билдире суйгенди. Мурат Шогенцкову айтына кере, этилген эсертюлени кетериу жаны бля мадарла толтурулуп, санатор-курорт комплексни айнытууга бурулган жумушлары федерал программага кыошуу жаны бля улуу иш бардырылады.

Татьяна Борисовнаны санаторийле тамамлаган жумушлары багьаларыны юсюнден сорууну жууаплай, министр ол процедураланы тюрлюлерине кере кыураганнын билдиргенди. Со-

лурга келгенлени бек алга врач саулукларынын тинтип, хар кимге да жаралуу процедурала алай тохташдырыладыла.

Парламентни башчысы орунбасары Мурат Карданов кюншу регионланы сынаулары бля хайырланырга боллугуна эс бурганды. Ол санда кыонак юйле, турагентствотла бля байламлыккыла кыурап, алада солуганланы санаторийле тамамлаган жумушлагы чакырырга боллуккуду. Физкультура, спорт эм туризм жаны бля комитетни башчысы Арсен Барангунов да санаторийледе солуганланы санын кёбейтууге кесини кез кыарамын билдиргенди.

Депутатла дагыда курортланы онгларынын, инфраструктураны игилендириуну, Тамбукан кельде солуу жерни кыурауу, башха ин-

вестиция проектлени юслеринден айтхандыла.

Ахырында Татьяна Егорова санатор-курорт комплекси айнытууда тийишли жумушла толтурулганларын чертгенди. Алай артыкка да магналы соруула да бардыла, ол санда Нальчикни курортларыны атын алгын даражага чыгаруу, санаторийледе солуга суйгенлени санын эсдорюу эм башхала.

«Правительствоту сагьат» жууаплы органлагы тийишли эсертюлени кыабыл керюу бля бошлаганды.

Президиум Парламентни кезиулю пленар жыйылууну быйыл 2 марта бардырырга келишгенди.

Депутатла «КМР-ни Административ кодексини 9.2-чи статьясын тозотуле кийирюуну юсюнден» республикалы законну проектине кыарагандыла, Налог, Жер, Урунуу кодекслеге тюрлюле кийирюу жаны бля федерал законопроектле да сюзолгенди.

КМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Майдалла – кеп, «алтын» а – аз

Ахыры.

Аллы 1-чи бетдеди.

Спаломда Россейни командасы азындан эки «алтынны» аллыккы деп турганыбызлай, лыжачыларыбыз башхаланы алга ийгенди. Болумун бир кесек Сочида Олимпиаданы чемпиону Виктор Уайлд тюзетгенди, ол ючюнчю жерге чыкканды. Тюне-неги юниорла Александр Терентьев бля Вероника Степанова лыжа спринтде эркин халда учууда жетишмиле болгандыла: командада эм кючлю Александр Большунов эришмген кыадарда Терентьев «доммакны» ычындырмаганды, Верониканы уа финалга чыгарга бираз насыбы тутмаганды, анда да – «доммак». Ала экиси да эстафетага тюзерге керекди.

Хоккейде эр киши, тиширлю командаларыбыз экиси да Швейцарианы келечилери бля тобеширкдиле. Эр киши кыаууну юсюнден айтханда, ала двееборьеде иги да артка квалгандыла: финишге Вячеслав Барков 38-чи, Артём Галунин – 39-чу, Самир Мастиев а – 40-чы болуп жетгенди.

Шорт-трекде уа жарым финалга Семён Елистратов бля Денис Айрапетян чыккандыла. Сноубордда тиширлюла эришгенди, Биланган хорламлары бля хоккейден эр киши кыауумбуз кыуандырганды. Башда айтылганыча, ала Швейцарианы келечилери бля тобешгенди. Тобешуу кыорккыулу кезиулеге, чабууллага бай болганды. Биринчи период бошалагырга 3 такыйкыла квалганда, бизникиле шайбаны ургандыла – кыаршчы кыаууну кыоруулаучусу аягынын терс салып, шайбаны кыабакларына ашырганды, очкону Слепышевге жазгандыла. Ошондан сора комментатор Дмитрий Губерниев бля хорлам тынч берилмегенин, швейцариячыла кыаруу команда кыураганларын белгилегенди. «Алай бизникиле кючлорекдиле. Барыбызны да алгышлайма! Бек башы – кесибизге шайбаны жибермегинибизди. Голларыбыз азыдыла, алай биз алага кыошарыкыбыз».

– дегенди ол.

Лыжачыларыны юслеринден айтханда, ала двееборьеде иги да артка квалгандыла: финишге Вячеслав Барков 38-чи, Артём Галунин – 39-чу, Самир Мастиев а – 40-чы болуп жетгенди.

Шорт-трекде уа жарым финалга Семён Елистратов бля Денис Айрапетян чыккандыла. Сноубордда тиширлюла эришгенди, Би-

алай россейлиле не биринчи, не экинчи заездде алчыла кыошулалмагандыла. Кроссда да хал андан иги туюлду, биринчи айыруу заездде ала 10-чу, 20-чы жерледе эдиле. Алай экинчиден Александр Паршина ючюнчю болганды, ол биринчи болган Лара Казановадан (Швейцария) талай такыйкыга артка квалганды. Алай эсе да, жарым финалга бизникиле чыгьалмагандыла. Трамплинден секириуде эр кишиле да жетишалмагандыла.

Майдал эсепде биринчи жерде Норвегия барды, аны спортчулары майдалаган 9 комплектин жыйгандыла, ол санда 4 «алтын» да. Экинчи жерде Швеция орналганды, ючюнчюде уа – Нидерланды. Россейлиле майдал саны бля алчыла болгандыкыга, «алтынны» аз алганылары ючюн сегизинчи жердедиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

КМР-ни 100-жыллыгына

Журек тазалыгы, тюз ниетлиги, намысына кыатылыгы бля айырмалы эди

Кючмезланы Шагьабан халкыбызны бек иги эм тири жашларын да бири эди. Партияны обкомун киргенди, КММАСП-ни Баш Советини депутаты болуп да турганды. Кыралны аллында кыыйны ючюн Урунуу Кызыл Байрагыны, «Сыйлыкны Белгисини» орденлери, «Жигер урунган ючюн» эм башха майдала, сыйлы грамотала бля да белгиленгенди.

Алай аны адамдыгы, оюнуу хунери, уста кыурачу болганы партияны Совет (Черек) райкомуну биринчи секретары болганында бля бля толу ачыкклангандыла. Биз халкыбызны быллай ёхтем-ленирча жашлары болганларын эндиги тёлю да билдир ючюн, аны юсюнден Кылбайланы Алийни эстериулерин басмалайбыз.

«Нек эсе да арт кезиуде Кючмезланы Шагьабан эсиге терк-терк тошеди. Бирде кыорккы ючюнчю жылда Кыбарты-Малкьяр пединститутну хазырлачу курсларында окуганыбыз, бирде уа партияны Совет (Черек) райкомуну биринчи секретары болганында бюоруну бардырганы келеди кез аллым. Журек тазалыгы, тюз ниетлиги, намысына кыатылыгы бля керти да айырмалы эди ол. Жарылууга, жашауу заманысыз ююлгенди. Иги адамла аз жашайдыла, дейдила. Жаннетде жатсын. Хапарымы, баям, узакдан башларга тыошерик болур. Бизни курсда Шагьабандан иги окугъан болмаганды. Предметлени барындан да бир кибики онлу эди. Улуу санлылыгы ючюн тенгеринден абадан керюнгенди. Курсну старостуна уа аны бекемлиги ючюн угъай, окууда айырмалылыгы ючюн сайлган эдиле.

Кыуандык, кельюбюз кетюрюлду аллай жигит жашыбыз болганына. Кеп да бармай а аны ючюнчю не ачы халар келлигин кыайдан биллик эдик. Абдулла 1944 жылны 10 майында Севастополь ючюн сөрмешде ёлгенди.

Кыорккы тюртюрнчю жылны сегизинчи мартыннан сора мен Кючмез улу шукьуму оюч жылны кермеи турдум. Мында уа кыадар бизни дагыда тобешдирди: университетде заочно окугъаныбызда эмда ол партияны райкомуну башчылык этгенде, мен а район газетни редактору болганымда.

Кыуулукчума деп, кесин кельюрген адеги жок эди. Политикадан, экономикадан да терен анылауу болганы бля бирге, кыаруу да бар эди. Биченни заманында бир жол, мени да машинасына олтуртуп, Хумаланнга бардык. «Кызыл Малкьяр» колхозга мал аш хазырларга болушурга партия секретарь район араны предпрятияларында бля организациаларында ишлегенден исеу кыураган эди.

Чалгыны жыйынны кыатына келдик. Анда исеуноле чалгыныла хазыр этип тура эдиле. Шагьабан, бир улуу чалгыны алды да, баш бармагы бля аузуна тийип керюп, аны сайлады. Манга уа: «Сен а муну ал»,-деп, гитчерегин

кергозтдо. Не букьурлугу барды, ичиге кыорккы кирди. Анда-мында агъач мырылада ийнгебизге кырдкы чалган болмаса, жыйынга кыошулуп, бичен чалмаганма.

Шагьабан, келегин тешип, майкасы бля чалгыны жыйынны аллында тохтады. Мен а, кыарууму биле эдим да, ортага кирмедим. Район башчы кенгенд тутдуртуп тартады чалгыны, кыалын кырыккыны «жюлюк», дурулага аудады. Бизаздан чалгынынын тишерге олтурду. Мен тийиш дегенле да болдула, алай унамады: «Кесим эталлыкма»,- деп кюйдю.

Ол халда ингриге дери ишледи. Секретарыны аллай комлери кеп болгандыла. Ингр кыарангысына дери юйюне жыйылмаганды. Тау жайлыклада малчыла бля терк-терк тобешгенди, алааны жашау, урунуу болумларына кыараганды, не жарысулары болганын билгенди, болушлук этгенди.

Кючмез улу сабан сюрген, урлук сепген, тирлик жыйган механизаторла бля ушак этерге бек суй-

генди. Ала да райкомну секретары келгенин керселе, келлери кетюрюлгенди, бетлери жарыганды. Анда, кыаллай эсе да, адамны кесине жуукьулашдыргъан, хурмет этдирген бир кюч бар эди. Ол бир заманда да бир кишини сындырып, намысын тыошюрюк селешмегенди, кесине да алай этдирмегенди. Бир жол ол обкомну пленумунда селеширге чыгады. Райкомланы секретарлары жарым жылда этген ишлерин юсюнден отчет бере эдиле. Обкомну биринчи секретары Тембора Мальбахов кеси аламан кыурау эм аналитик эди, алай селеширге чыкканыланы селерин бёлөп, бир абызыратхан тереси болганды.

Шагьабан селешгенде, обкомну таматасы ол юлгоге келтирген шартланы тюзюклерине ишекли болганын айтханды. Айхай да, жалган сёзю кёрюп болмаган адамгъа ол ачу тийгенди. «Жолдаш Мальбахов, бизге ийнанмай эсегиз, ишибизден айырып, бизни башчыбызны, кесигизни башгычыбызны да нек аурутуп айланасыз»,- деп, Кючмез улу трибунадан кетип квалганды. Мен аны кесим кермегенме. «Адыгъэ псалъэ» газетни ол замандагы баш редактору Хабас Тлибеков айтхан эди аны манга. «Кючмез улуудан башха Мальбахов алай жууап этген адам кермегенме»,- деп, сейир да этип...

Бир-бир кыуулукчулары юй бийчелери токенледе, башха жерледе да кеслерине энчи кыаруу излегенлерин да билебиз. Бир заманда импорт товарла бек кыат эдиле. Тюзюн айтханда, хар зат кыыйын табылганды. Сатыу-алыуда ишлегенле, товарланы букьдурп, кыат этерге бек суйенди.

Оператив штаб Ауруганланы араларында сабийле да бардыла

КМР-де 9 февральда коронавиреус 418 адамга жукьганды, сау болуп, 294 инсан юйлерине ашырылганды. КМР-де Оператив штабдан белгиле этгенлерича, битю да бирге COVID-19 республикада 48,6 минг адамга жукьганды. Ауруу жайылып башлаган кезиуден бери 42,7 минг адам сау болгандыла. Алай аны кыыйынлыгынын кетюралмай аууханланы саны минг бля жарымдан озганы жарыштады – пандемияны аллындан бери 1611 саууз. Ол санда бюгон төрт адам ауухшанды.

Республикада бу аурудан багъарча 4 госпиталь кыураалганды, алада жерле 1060-ха дери кёбейтилгенди. Артыкка кыорккыулу жукьганын ауруулары госпитальларында шендо 936 саууз турады. Аладан 134-сю акьылбалык болмаганладыла. Жукьганылары арасында сабий сакьлаган тиширула да бардыла – 25 жаш ана.

Реанимация бёлюмде 82 адам турады, аладан 10-су ИВЛ-аппаратка кыошулупдула, 28 сауузгъа ИВЛ-аппаратны болушлугу керекди.

16,7 мингден аслам адам инфекция жукьганы бля байламлы кеслерине амбулатория саул бля багьадыла, аладан 4,7 минги сабийледиле. Саузулары арасында коронавиреус жукьганы 9,6 минг адамда тохташдырылганды.

Биогонлюкте республиканы халкыны 41,7 проценти коронавиреуска кыажу дарманны салдыргандыла, ол санда дарманны эки бёлюмдн да 296,5 минг этдиргенди.

Оператив штабны келечилери температурагыз кетюрюлүп, жетел этип, кёкюрөгигиз кысыып, виреус жукьганына ишеклик бар эсе, кесигизни багьу мадарла этмей, поликлиникага селешип, врачны чакьырырга кереклисин эсгертедиле.

Россейде тюне ауруганланы санына 183,1 мингден аслам болганды. Алай бля кыралда коронавиреусдан 13,3 миллион инсан ауругандыла, бюгоннге 10,8 миллион сау болгандыла. Пандемияны аллындан бери аурууну кыыйынлыгынын кетюралмай, 337 мингден аслам саууз ёлгенди, ол санда тюне 669 мингден.

Саулук сакьлауу халкыла аралы организациасыны эсгерлерине кере, битю дуняда COVID-19 инфекция 396 миллион адамга жукьганды, жарысууга, андан ёлгенлени саны 5,7 миллиондан озганды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

КЫЙГЫРЫУ

ЭЛ МЮЛК

Сугъарыну хайырын керюр умтуга

Кыбарты-Малкьярда былтыр кеп кыалмай беш минг (4,92) гектар эл мюлк жер хайырланырга берилгенди. Сёз сугъарылган сабанлы юсюнден барады. Ол кеси да «АПК-ны продукиясыны экспорт» деген регион проектни хайырындан болганды, деп белгилегенди республиканы Эл мюлк министрствосунда.

Бурунгу жыл бля тенгешдиргенде, сугъарылган жерле 720 гектарга кёбейгенди. Аны бля тийишли миллет проектке белгиленген ишле 4,2 процентте артыгы бля окуна тамам этилгенди.

Бу жумушлагы былтыр 356 миллион сом кыоратылганды. Ол санда 352,4 миллиону кыралны бюджетинден берилгенди, кыалган кесегин а республика кыошшанды. Саулай алып айтханда, башха амалланы да алып терегенде, былтыр быллай жерлени ёлчечи

9,3 минг гектарга кёбейгенин туура этгендиле министрствода.

Кёсетлени жарашырууга – биринчи

Тахта кегетледен бля жемишледен консервала этип чыгаруу жаны бля Кыбарты-Малкьяр саулай СКФО-да алчылыктаны тутады. ШималКавказстандан билдиргенлерине кере, былтыр бизде предпрятияла болулай продукиядан 310 миллион условный банка чыгъаргандыла. Ол бурунгу жылдан эки процентте асламды.

Республикада төрели халда жашил кудорудан, бадыражанладан, нашаладан, татлы чибижиден эмда татлы нартокхон консервала жарашдырадыла. Асламысы – 43 проценти – томат пастады. Жашил кудоруу 19 проценти алады, нашла уа – 17 проценти. Предпрятияла быйыл да ол халда кыармашырга, ал жерден таймай ишлерге таукелдиле.

Эсгертемеле тапландырыладыла

Былтыр Россейни Кыоруулау министрствосу бардыргъан «Улуу Ата журт урушда жоугьанланы ёмюрге эсде кыалырга этерге» деген федерал программага кере, Кыбарты-Малкьярда 24 эсгертемени иглендиргире план бар эди. Аны чеклеринде быйыл Тырынаузда Эсгертиуну майданында мемориалны бля Былымда Кыарындаш кыабиргъа тынгылы ремонт этип башлагандыла. Аны юсюнден бизге Элбрус муниципал районну администрациясыны пресс-службасындан билдиргенди.

Ишлени кезиуде мемориалланы тап халга келтирилдикиле. Ол санда, эсгертемени эт төгерек-башны да жангыртып, мардалага келишчара этеркидиле. Кыазуатка кыагышхан жигитлени атлары жазылган мермер таш да жангырытлыккыды.

Терек бахчаладан – бай тирлик

Былтыр бизни республикада 535 минг тонна жемиш эмда нанык жыйылганды. Шимал Кавказстанты тергеулерине кере ол, бурунгу жылны керюмдусо бля тенгешдиргенде, 3,5 процентте асламырак болганды.

Аны алайлыгына Россей Федерацияны Эл мюлк министрствосунда да шагъатлык этдиле. Аны бля бирге саулай кыралда быллай битимледен 3,9 миллион тонна жыйылганын, ол кеси да 2020 жылдагы тирликден жети процентте аслам болганын белгилейдиле.

Тирликни ёсе барганына жангы терек бахчаланы эмда питомниклени ёлчечи кёбейгени себеплик этгенди. Бизни республика бу жаны бля не заманда да алчылыны санында болганды. Мында асламысында алма, эрик, кертеме, балий, шаптал, нанык эсдорюлөдөдиле. Арт жылда алага кекшуну да кыошулуп башлаганды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

ХАЛКЪЫБЫЗНЫ АХШЫ УЛАНЛАРЫ

Жашау жолунда огьурлулукьну, кертиликни эм иш кёлмюлюкню сайлайды

Насыпха, республикабызны айнуу жолуна, аны игилигине, халкыны тамбалагы кюнине кыйгыргьган адамларыбыз бюгюнлюкде асладдыла. Аллай инсанлыкь сезимлери кючлю болгьанладды КЪМР-ни Правительствосуну Председателини кенгешчиси Гызыланы Хаджиосманни жашы Берт. Таныгьанла аны адамлыкь ышанларын, жюрек жарыкьлыгьын, огьурлулугьун, билимлигин, жашаугьа энчи кез кьарамын чертип айтадыла.

таматалыкь этгенди. Ол кезиуде да ол борчуна кертичи болмагьанды дегер жарамаз. Нек дегенде кьысха чакьны кезиунде ол Беджини, Огьары Басханьны суу бла жалчьтылыныу жумушларын кьырал проекте тюшюргенди эм аллай башха магьаналы соруулагьа да сакь кезден кьарагьанды.

Ызы бла КЪМР-ни табийгьат байлыкьла эм экология министрствону таматасы болгьан кезиунде Берт Хаджиосманович бу жаны бла жерлерин тапхан жарысуланы кетериуге кьыйын салгьанды. Ол энчи эс бургьан соруулары арасында Нальчик шахарда «Гидрометаллург» завод хауаны кирлендирени бла байламлы оюулары излеу, регионну тийресинде кир-кипчик жыйылгьан жерлени азайтуу болгьандыла. Аны ол жаны бла тери, магьанасы уллу болгьан иши кеп сыйлы саугьала бла да белгиленгенин айтырчады.

Беглисица, ишини эбин иги билген, анга жаныкьтаны бла берилген тамата болсун, кьара ишде урунган инсан болсун, кьайсы жолну сайларгьа, өз жерине кьалай бла хайыр келтирирге боллугьуна кьыйгыргьанлай турады. Гызы уллу министрни кьуллугьунда төрт жыл бла жарым ишлегенди. Ол кезиуде аны себеплиги бла регион «Суу миолк комплексни айнытуу» деген уллу федерал программагьа кьошлугьанды, аллай бла республикагьа 4 миллиард 133 миллион сом белюнген эди. Ол ырыскы Кьабарты-Малкьарны бу жаны бла жумушларын тамамлаугьа танг болушлукь болгьаны уа сөзсюздү.

2015 жылда ноябрьден бюгюнлюкге тери Берт Хаджиосманович КЪМР-ни Правительствосуну Председателини кенгешчисини кьуллугьун толтурады. Бюгюнлюкде ол эл миолк эм агропромышленный комплекс, агьач миолк, табийгьат байлыкьла эм кьудуретни сакьлау, ветеринария, промышленность, сатыу-алуу жаны бла соруулагьа кьарайды. Ушагыбызны кезиунде ол республикада бахачылыкьны айныууна, теплица комплексле, кегет сакьлау хранилищеле ишленуе, малчылыкьга себеплик этген магьаналы программаланы бардырылууларыны, миллет проектеле белюнген ырыскьны толусуналы эм тиийлисица хайырларынуу юсонден тынгьыла хапарлагьанды.

Юйор насыбы да тутканды Бертни. Ол Сотталаны Лариса бла төрт жашыны эм эки кьызына табуу халкьны адет-төрсине керө ёдюргенди. Сабийле хар бири бирер жерде бет жарыкьлы урунадыла. Юйорню энчи жарыгы уа туудукьладыла, ала да тогуз боладыла. Быйлайда дагыда Гызы улуну малкьар тилде ариу, шатык, орусча сөз кьошмагьанлай сөлөшгенине, ол жаны бла юйорде-юйде да сакь болгьанларына энчи эс бурдуугьа суюме. «Мени баш проектин юйорюмю», — дейди ушакь нөгери кеси уа. Сөзсюз, инсанни жюрек тынчлыгы болса, ол кьайсы жумушу да жарыкь кёлю бла толтургьаны кишиге да жашьрын тийюлдү.

Журтун, жерин, халкьын жарыкь кёл бла, ачыкь жюрек бла сойгенле кьурайдыла, белгилисица, аланы тамблагьы кюнун да. Андан сора да, төлюени байламлыкьлары, акьсакьалла салгьан жорукьланы андан ары айнытуу малкьар халкьны ётмеленирча ахшы төрсиди. Гызыланы Хаджиосманни, Хабидуллахны, Магометни да, атары айтылгьан бирси таулу уланларыбызныча, итини уюкьлери не заманда да бийик болгьанды. Берт да, аладан юлго алып, республикабызны таматаларыны жамауатны тынчыгьын, ырахатлыгьын айнытуу жаны бла бардыргьан уллу ишлерине кьолундан келгенича болушургьа итинеди. Хабидуллах кеси заманында: «Намысызны насыбы да болмаз», — деген эди. Хаджиосманни жашы Берт да, бюгюнлюкде огьурлуу ызы тас этмегенди, ол жорукьга керө кьурайды жашау жолун.

ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат.

Тамыры кючлю болмагьан терек уллу желлеге чьадаймагьаныча, адам да алайды — тамыры кючлю болмаса, бюгюлюк кьалырга болады. Гызыланы Бертни уа бек кючлю тамырлары болгьандыла. Тукьум кеси Огьары Басханданды, бюгюнлюкде да быланы ата ууларыны мурдоору анда орналынды. Хаджиосман кеси заманында фахмулу жолчу эди, алай, жарысугьа, ол дуниядан эрте кетгенди. Аны юй бийчеси Беккиланы Лейля жети сабий бла кеси кьалгьанды. Алай Хаджиосманни кьарындашы, аты айтылгьа Хабидуллах, сабийлеге ёксюзлюкню сынатмагьанды, аталыкь этгенди.

Хаджиосманни кьарындашларыны юсонден айтханда, Магомет да биринчи шахтёрладан, Тырынаузда перфораторну кьолуна алып ишлеген биринчи таууладан болгьанды. Ол Урунуну ударниги деген сыйлы аты да биринчилени санында болуп алгьанды. Аны аты бла Тырынауз шахарда орам да барды. Первооткрывательлени майданында эсгерте ташда аты жазылуп, бюгон да ол жамаут арасында хурмет бла эсгериледи.

Хабидуллах а Ленинчи окуу шахарчыкьда билим алып, Элбурс районда жер бёлкуню таматасы болгьанды. Ызы бла Нальчикде Совет партия школда окугьанды, аны бошагьандан сора, районну парткомуну секретары болуп ишлегенди. 1942 жылда Иваново шахарда аскер-политика училищедө билим алгьанындан сора, аны Кавказ аскер округга политработник этип жибериледи. Ызы бла ол Элбурс районда да башда сагынылгьан ишде урунганды. Кёчгюнчюлюкде Джембул областда Каскелен районда Ворошилов аты колхозну председателини орунбасары, ызы бла Сталин колхозну председатели, ГЭС-ни директору болгьанды. Ол кьуллукьлада жетишилери ючюн жигер таулу алтын сагьат бла саугьаланган эди.

Ата журтча кьыйтхандан сора, Хабидуллах Элбурс районда торлю-торлю бийик кьуллукьлада ишлегенди. Анга «Союз магьанасы болгьан энчи пенсионери» деген сыйлы ат да аталгьаны бошдан болмаз эди. Нек дегенде ол терен акьыллы, сабыр сөзлю, халкьына, жерине, кьыралына жараргьа итинген, миллетин жаныча кёрген огьурлу адам болгьанды. Бахчасында кеси ырыскьына ишлеген межгити уа бюгон да жамауатха жарат урады. Кьабырланы төгергенин тийишли буруу этирпип, тийерин тап халгьа келтирген Хабидуллахха эллиери: «Елгенде, саулгага да жарагьан кьарындашыбыз», — дегендиле.

Берт да тукьум тарыхына бек сакьды, хар этген жумушун анга акьсакьалларыбыз а кьалай кьарарыкь болур эдиле да деген оюм бла ёнчелейди. Университетни тарых факультетин да ол бошдан сайлагьан болмаз деригим келди. Алай аны ол жолгьа бургьан, ол жаны бла тюзетген дагыда бир адам болгьанды — партияны горкомуну таматасы Коваль Альберт Иванович. Берт ол заманда вольфрам-молибден комбинатда урунуп, комсомол организацияны секретары эди. Ол кезиуде таньшанды Альберт Ивановичи бла да. Аны сөзлөрүн, насыихатларын ол бюгон да унутмагьанлай, жашау анга саугьалагьан бир ариу дерсниче сакьлагьанлай турады. Баям, аллай дерследен кьураладыла инсанни жашау кёз кьарамалары, итинилери да.

90-чы жылгьага дери Берт комсомол кьурамда кеп жумуш тамамлагьанын элбурсчула бусагьатда да эсеринде тутайды. Ол кезиуде комбинатны жаш төлю комсомол бригадалары 28-ге дери

кёредиле. Мында ишни кьурау бла байламлы жумушла кеп заманын алгьанлыкьга, саусузлагьа багьыууна да кьыймагьанды. Поликлиникада хирург болуп тургьанды. Артдан-артах уста жашны, ол этген операциядан сора адамла

тиשמей кеп кьыйналырга тошгөнди. Сора ауруйма деп, сыртымдан жатып турурга нөгөрлөрдимден уялганма. Ауур, энчи костюмданы кийип сау сегиз сагьатны айланьргьа сыйгенле бек аз эдиле, — дейди Артур.

Жерпешперибиз тышында

Саусузладан ыспас табыу анга уллу саугьады

Жюреклери тартхан усталыкьны бирле кеслери сайлайдыла, башхалагьа ата-аналары болушадыла, ючюнчюлеге да бир сылтау бла сайлау этерге тошеди. Мени бюгоннюгю жигитиме уа дунияны башында бек иги усталыкьладан бирине аны эгечинден туугьан кьызыкь тюшондюргенди. Ол туугьанлай да бек ауруй эди. Аны кьыйналгьанын, анасыны инжилгенин кёрюп, ма ол заманда кьаст этгенди Хозаланы Мусабийни жашы Артур врач болургьа.

Челябинск шахарда 3-чю номерли область клиника больницада хирургия жаны бла усталыгьын ёдюреди.

Дегьады эки жылны ординатурада госпиталь хирургия кафедрала жюрек эмда кьан тамырла бла байламлы ауруулагьа багьыуу жаны бла билим алады. Андан сора Москвада Саусузлагьа багьыууну арасында саулу кьагьануу кьурау эмда жамауатны саугьалуу жаны бла кьышакь билим алады. Ызы бла уа «жюрек-кьан тамыр хирургия» усталыкь кьолу да болады.

Медицинада биринчи ишчи атмамларын а, айтханыбызча, узакь Челябинскни область больницасында саусузланы алгьан бёлкунде этгенди. Ызы бла аны Карабаш шахарда клиника больницаны хирургия бёлкунюно башчысына тийишли

терк аягы юсуне болгьанларыны юсонден шахарда, областда да кёлпе эшитеди. Саусула да ол кьараса, ол бакьса суйюп, аны излеп келеди. Алай бла Хозаланы Артурну аты бютюн белгили болады. Аны кандидатурасын Челябинск областыны Законала жарашдырыучу жыйлыууну депутатына да кёргозтөдиле.

Ковид кенг жайылуп башлагьан биринчи кюнден окьуна, ол Челябинскде 2-чи номерли шахар клиника больницаны реанимация бёлкунюне ишлерге тохтады. Кеси да ауруп, кьаты кьыйналады. Болсада, аягы юсуне тургьанлай, биягы «кьызыл тийреге» кьыйтады. Бу кьыйын ауруугьа кьажау дарман салдыруу жаны бла да кеп иш бардыргьанды.

— Биринчи заманда врачла жектерк аягы юсуне болгьанларыны юсонден шахарда, областда да кёлпе эшитеди. Саусула да ол кьараса, ол бакьса суйюп, аны излеп келеди. Алай бла Хозаланы Артурну аты бютюн белгили болады. Аны кандидатурасын Челябинск областыны Законала жарашдырыучу жыйлыууну депутатына да кёргозтөдиле. Ковид кенг жайылуп башлагьан биринчи кюнден окьуна, ол Челябинскде 2-чи номерли шахар клиника больницаны реанимация бёлкунюне ишлерге тохтады. Кеси да ауруп, кьаты кьыйналады. Болсада, аягы юсуне тургьанлай, биягы «кьызыл тийреге» кьыйтады. Бу кьыйын ауруугьа кьажау дарман салдыруу жаны бла да кеп иш бардыргьанды. — Биринчи заманда врачла жек

Хар саусузгьа не заманда да ол уллу кёл салып кьарайды. Аны ючюн, иги болуп, больницадан чыкьгьанла, анга ыспас этиу бла чекленип кьалмай, баш урадыла. — Артур республикагьа келсе да, жуукьларына, тенглерине кез-кьулакь болгьанлай турады. Аны медицина болушлугьу керек болса, кече окуна жетеди, — дейди тукьум эгечи Фатимат. Врачны бош заманы казна жокьду, анга тилек бла, бир торлю соруу бла келген адамгьа ол угьай мейди. Операция этилгенди, ол иги болуп чыкьгьандан сора да, кесин кьалай жюрютюрге кереклисин, не дарманла ичеригин жик-жиги бла айтп берирге эринмейди. Таулу жаш жандаурлукь иш бла да кюрешеди. Ол врачланы жандаурлукь биригулерин кьурагьанды.

Ала Челябинск шахарда ёксюз, кьарар адамлары болмай кьалгьан сабийле, уллу эм кьолайсыз юйюрлени балалары турган багьыуу учрежденианы ырыскы-техника онгларын кючлендириуге уллу себеплик этди.

Артурну башчылыгы бла врачла алагьа торлю-торлю байрамла кьурайдыла, саугьала этип кьууандырадыла. Бек башы уа — ала жашчыкьланы бла кьызыкькьланы саулукьларына дайым да кез-кьулакь болгьанлай турадыла. Керек болса, больницагьа саладыла, багьадыла. Сабийле да акь халаты шубьларына кьууанып тобейдиле.

Хозаланы Артур былтыр юйдегили да болгьанды. Ол алыкь жашды, болсада кеп затда башды! Аны магьаналы саугьалары кёлдюле. Бек уллу саугьасы уа, ол бакьгьан адамланы ыспасларды.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратны автор алгьанды.

Китапхана

Жарыкьлыкьны мёзерекеге жая

Алгьаракьлада Уналаны Лейля кесине, аны чыгьармачылыкьын сьойгенлеге да ахшы саугьа этгенди. «Жарыкьлыкьны тагьагы» («Луч света») деген ат бла назмуларыны жыйымдыгы басмалангьанды. Бу аны ючюнчю китабыды.

Лейля кеси айтычулай, назмулары хар тизгини да жюрегинден келди, нек дегенде ол жазычу тийюлдү, кьырал кьуллукьда ишлейди. 2016 жылда Лейля РФ-ни Президентинде «Кьырал эмда муниципал управлене» усталыкь жаны бла бийик окуу юйюню бошагьанды. Ары дери да аны эки бийик билими бар эди — филология эмда юридический жаны бла. Ауур акьылны излеген аллай усталыкьла жаш назмуучуну назик, ариу ауазын тунчукьдуралмагьандыла. Кеси аллына кьалгьанда, ол кьолуна кьаламны алып, сейирлик назмула тизеди.

— Позициягьа суймеклик анамдан келеди. Ол кепню билген, ангылагьан, огьурлу адам эди. Биз гитче заманда кичи кьарындашыма бла манга сьойген постлерини назмуларын окууучу эсимдеди. Ала бирде мудах эдиле да, мен а жилап кьалыучу эдим. Бир кесек шошайгьанымдан сора уа, андан ары окуурн тилегеме, Мусса Джалильни «Кьатылыкь» деген назмусун окугьанында, бютюн бек жилаучу эдим. Аны биринчи эшитенимде окуна жюрегиме жетген эди, арда уа кёлүмден билгенме. Энди уа аны кьызын окуйду манга. Олсагьатда экибиз да бирге мудах болабыз, — дейди Лейля.

Анна Ахматова, Эдуард Асадов, Татьяна Снежина, Лариса Рубальская, Зумакулланы Танзила, Фоусат Балкарова — бу авторла жаш поэссаны битеу жашау жолунда төгерекде кьудуретни башхаладан энчи ангыларгьа болушандыла, юйретгендиле. Алай болса да, аны дуниясын жалаанда поэзия бийлеп турмагьанды: «Мени эсимни кесине бурган биринчи китап Антуан де Сент-Экзюперини «Маленький принц» болгьанды. Гитче жашыкь Аламда жолоучулукьда жашаууну, суймеклики эмда шубьлукьну магьанасын излеп айлангьанды. Ол жигитни ниетини манга жуукьлугьу чыгьармагьа эсими бурга эди да, мен, китапны жангьдан кьайтарып окуй, хар жолдан кесиме бир жангы магьана таба эдим. Эки дунияны да бир бирге тенгешдируу сейирлик эди: абаданы эмда сабийни, ала экиси да кесиликери бла бирча сейирликдиле. Аламант чыгьармады! Аллай китапла жашауда тюз жолну сайларгьа болушадыла», — деп хапарлайды фахмулу кьыз.

Аны биринчи назму жыйымдыгы «Жаууну макьамы» деген ат бла чыкьгьанды. Анга авторну башха-башха жыллада, иги да эрте жазгьан назмулары да киргендиле. Ала жуукь адамларына жораланыпдыла, суймеклики, табийгьатны ариулугьуну юсондендиле. Кьызын битеу назмулары да ол халда жазылдыла. Ала ангылашынуудула. Баям, андан болур, окуучула назмуларын бек жаратадыла.

Чыгьармачылыкь иш кьызын асыры бийлегенден, жыл сайын бир назму китап чыгарыуу гитче төреге айлангьанды: «Жаууну макьамында» сора «Жюреки кюзюсю», энди уа — «Жарыкьлыкьны тагьагы».

Жылла оза баргьанлары кьадар,

Торпенле

Аналагьа төлеуле кьалай тергеледи?

Сабий сакьлагьан тишируугьа эмда кьагьанакь туугьандан сора этилген төлеуле борчул халда страхованины бир торлюсюдюле. Анагьа бу кьырал болушлукь кьалай тергеленин ангылатырга сьойбиз.

КИМЛЕГЕ БЕРИЛЕДИ

Ахча сабий туугьуну кезиуде төленирге керекди. Кьагьанакьга юч жыл толгьуну кьаракан кезиуде пособие атагьа, анагьа да бериле эселе, бу кьырал болушлукьга уа (декрет ахчагьа) жалаанда тишируула тийишлиди. Аны кимле алырга боллукьдула? Бек алгьа ишлегенде. Организация жабылгьаны ючюн ишсиз кьалганлага да бериледи ол.

Дагыда декрет ахча очно окугьан студентлеге эмда контракт бла аскерде кьуллукь этген аналагьа да төленеди. Тишируу сабийни алып ёдюрө эсе да, тийишлиди бу кьырал себепликге. Аны страховой стажы алты айдан аз эсе, декрет ахча айлыкьны бек аз ёлчими тенгли боллукьду.

Федерал законнагьа кийирилген тюзетулеге тийишлиликде уа, былтырдан башлап Социал страхованины фонду төлеуени инсангьа тюзюлей банк картасына ётюрөди. Алай организация жабылп, анда ишсиз кьалган кезиуде уа, ахчаны ол жашаган жерде халкьны социал излемлерин толтурган органла берирге керекдиле.

Россейде сабий сакьлагьан тишируу солургьа 140 кунниги жибериледи — ол кьуулгьунчу 70 кун эмда кьагьанакь туугьандан сора да — 70 кун. Алай этизлени анасына уа бу болжал кёбейтилгенди. Эки сабий тапхан тишируугьа отпуск 194 куннеге дери созулгьанды. Аны себепли төлеуле да кёбейтиледи.

аны чыгьармалары да тюрленедиле, кьыз жашау сынама жыйышдыра баргьаны эсленеди. Ала төрөндиле, жюреке бютюн хьычуун тиедиле. Лейля бир заманда да ол неда башха назму-суну юсонден айырып айтмайды. Ала бары да, кьалай-алай болсала да, аны жашаууну, жюрегини бир кесегидиле. — Алары хар бири да манга бир-

чадыла, жюректен чыгьадыла, ол а — бек башыды. Назмуларымы иги кесеги ата-анам, жуукь адамларыма жораланадыла. Баям, кесими суймеклигиме алай бла кёргозте болурма. Алгьаракьлада жьырчы жашыбыз, Жаппуланы Ахмат назмуларымдан бирин сайлап, «Адам адамлай кьалады» деген жьырны жазгьанды. Ол назмуларыма жазылган биринчи жьырды, аны ючюн Ахматха жюрек ыразылыгымы билдиреме, — дейди Лейля.

Жангы назму жыйымдыгыны юсонден айта, кьыз ол кьалай боллугьун алгьадан билмегенин эсгереди. «Кюнлени биринде мени кёлүм кётюрюледди, аллай халими уа кьагьытха ышанам», — дейди. Мен: «Жюрегинде болгьаны туура этиу а жашауунда, ишинде чьырма болмаймыды?» — деп сорама. Кьыз а: «Хау, бирлеге ол жигитлик да болур, мен а төгергемдеги ангыларла деп ышанам. Адамлагьа кьуллукь этиу эмда чыгьармачылыкь бир бири бла демлешмейдиле, аны кьой — бир бирин байыкьландырадыла. Адам кеп торлюдү, аны акьылы да алайды, болсада бек башы уа «АДАМЛЫКЪ» деген магьананы сакьлай билиуду.

Китапла, назмула да игидиле. Болсада жашауунда бек магьаналыгьа ол сабийин санады. Аны ючюн тышаргьа, жамауатха жарагьан тынгылы адам этерге кереклисин биледи. Чыгьармачылыкь жаны бла умутларын да юзмейди. Бусагьатда жангы китап хазырлай турады «Ол не жаны бла да башхаладан энчикер боллукьду. Тынгылы китап болур деп ышанам», — дейди.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

ЁЛЧЕМИ

Анагьа төлеуле ахыр эки жылда алгьан айлыкьга керө саналадыла: ишлеген конлери бла декрет кезиу кереленип, файдаса юлешинедиле.

Алай төлеуле тергелген жыллада тиширууну орталыкь хакьы кьыралда тохташдырылган ёлчөмден озмагьа керекди. Былтыр ол 966 минг сом болгьанды, быйыл а — 1 032 минг сом. Андан сора да, бир ишчи кюнню багьасына да закон бла чекле салыныдыла (эки жылны файдасы ишчи кюнлеге юлешингенде).

Сёзге, эки жылны ичинде ананы файдасы 720 сом болган эсе, анга декрет төлеуени ёлчими 137,9 минг сом тенгли боллукьду. (720 000 / 731 * 140 = 137 893,3).

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагьанды.

КОНКУРС

Суратларында – тамблагы кюнню ышанлары

Росей Федерацияны Билим бериу эмда илму министрствосу «Мен эмда Россей» деген ат бла былыр конкурс кыраганды. Анга кытышханла суратларында келир эмда шёндиою заманнга кез кырамларын ачыкларга керек эдиле.

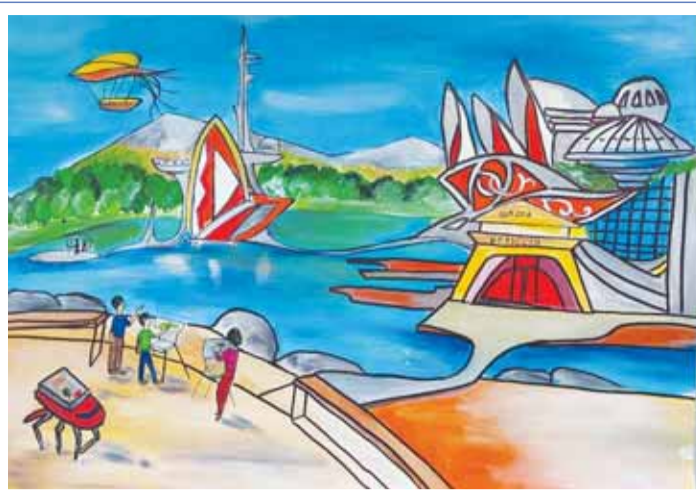
Тереде болуучусуна, бек алгга регион конкурс бардырылады. Анга кытышханла уа быйыл Кыбарты-Малкыарны юбилейи болганы себелли республикага, аны келир заманына жораланган суратланы КМР-ни Жарыкландыруу, илму эмда жаш тёлнюю ишлери жаны бла министрствосуна, анга бойсунган «Кюн шахар» арагга жибергендиле.

Алай бла орта, энчи эмда бийик окую юйледен 150-дан артык жаш бла кызы кеслерини хунерликлерин, ариу табийгатыбызны, жашаган элдерини, шахарларны тамблагы кёрюмдюрлерин кеслери ангылаганча, эслегенча ачыкларга кюрешгендиле. Алада сейирлик архитектуралары бла кеп кытаты юйлени, учуучу автобусланы, машиналары, космосха, айгга жолоучулуклары, миллетли шухулуклары белгилерин, дагыда эс бурурча кеп башха затланы кёрюрге боллукду.

Конкурсха жиберилген ишлеге кыраган кыаумгга уа профессионал художникле, журналистле,

сурат алычула, КМР-ни Жарыкландыруу, илму эмда жаш тёлнюю ишлери жаны бла министрствосуна келчилери, «Кюн шахар» сабий чыгармачылык академияда ишлегенле да киргендиле.

Сайларга кыйын болган эсе да, жюри бек игилерин айырганды. Аланы араларында уа 3-6-чы, 7-11-чи классланы окуючуларыны эмда вузланы студентлерини

азат окуюна кёрюнгенди. Бек сейируа, келир жашауларын космос бла байламлы этгенлери. Аны игиге санайма, нек дегенде муратла толадыла. Бююнню сабийле тамблагы жашауу

да КМР-ни жарыкландыруу, илму эмда жаш тёлнюю ишлери жаны бла министрствосуна сыйлы грамоталары, саугала да берилгендиле. Ала ишлеген суратла битеурросей

ишлери да бардыла. -Жаш художниклени хазна кыалмай барысы да суратларында кеслерини кез кырамларын ачыклайгандыла. Аны кыой, тамблагы кюннге атлагандыла. Ол атламлары уа асыры

чархын бурлукдула. Аны себелли аланы муратлары да толур деп ышанырчады, -дейди «Кюн шахар» академияда бёлнюю таматасы, жюриини кыаумуна кирген Битириланы Жаннет. Хорлаганланы барына

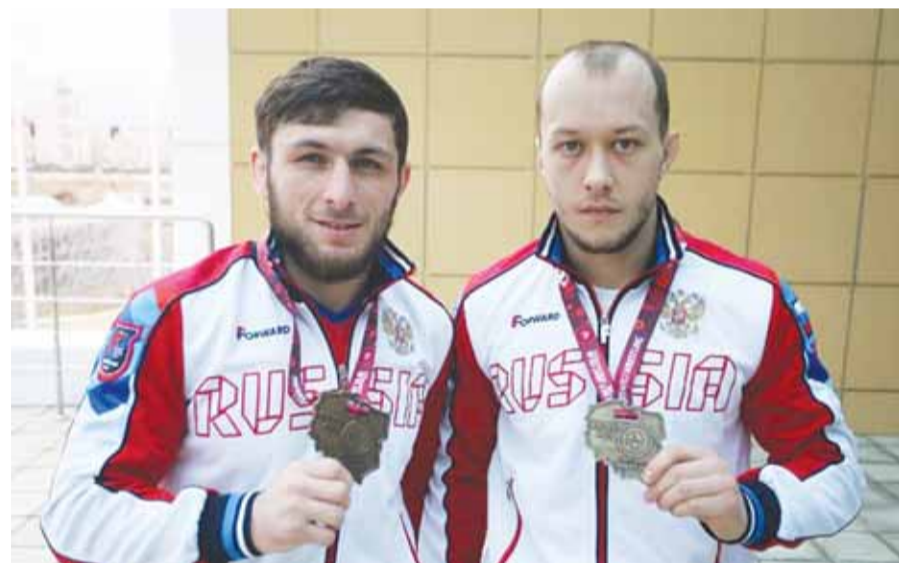

конкурсха жиберилликдиле. Жерлешлерибиз анда да айырмалы болурла деп ышанабыз.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алганды.

СПОРТ

Локияланы Жамболатда – «кюмюш»

Озган солу кюнледе Суздаль шахарда грек-рим тушуудан Россейни чемпионаты этгенди. Анга кытышхан 313 спортчуну араларында Кыбарты-Малкыарны келечилери да бар эдиле.

Европаны чемпиону, тырнауузчу жашыбыз Локияланы Жамболат (63 кг.), бу чемпионатда Мордовия ючюн эрише, шабат кюн финалга чыкканды. Анда ол Санкт-

Петербург ючюн сермешген Ибрагим Лабазанов бла тубешгенди. Жашла "алтын" ючюн кючлерин аймай кюрешгендиле. Алай Жамболат 4:5 эсеп бла хорлатып, бу жол "кюмюшге" тийишли болганды.

Алай бла республикадан алтаулан бу чемпионатны майдаларын кытханлары аламан шартды деп тауекел айтырчады.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

Экинчи жерге чыкканды

Орёл шахарны кеп жумушла тындырган ГРИНН турист комплексини спорт арасында бу кюнледе ауур атлетикадан Россейни Кубогу ючюн эришуле болгандыла. Алагга 60 региондан 250 чакылы кючлю гёжеф кытышханды. Ала Европаны апрельден бардырлык чемпионатына тюшер ючюн кытаты кюрешгендиле.

Кыбарты-Малкыардан турнирге Элбрус районну Олимпиадалы резервли спорт школунда юйренген Аслан Каскулов кытышханды. Ол, ауурдуклары 73 килограммга дери болганланы арасында эрише, эки жолга да 315 килограмм кётюргенди (сермеп -145, тюртюп -170 кг.) эмда кюмюш майдал кытханды. Асланны тренер Муаед Шаов юйретеди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

ПРАВО

Сансызлык кечилмейди

2021 жылда майда нальчикчи тишiryу юйюнде ванний отода газ бла сууну жылытычу оборудование сатып алганды. Ол жыл ноябрьде уа юйлени ичинде газ приборланы тинтиу эм жангыртуу бла кюрешген уста сууну жылытычу котелда кемчиликле ачыклаганды. Ол санда хауаны чыгарган система тийишлисича ишлемей, ванний отода газны ууу жыйылганын эсгертгенди.

Аны ючюн а оборудованианы андан ары хайырланьрга жарамагынын, аны ваннийден башха отоугга кетерирге кереклисин билдирип, пломба салганды.

Алай тиширyу, бу оноуну сан этмей, 4 декабрьде мухурну кетерип, сууну жылытып тебирегенди. Ол кюн а аны

15-жыллык туудугу жууунургуа киргенди. Ол кезиуге уа анда газны ууу жыйлып эди. Кызычык андан уууланып ёлгенди.

Бу иш бла байламлы РФ-ни СК-сыны КМР-де следствие управлениысы Нальчикде бёлнюю Россейни УК-сыны 109-чу статьясыны 1-чи кесегине кёре терслеу материалла ачанды, деп билдиргендиле бизге следствие управленианы пресс-службасындан. Тиширyу адамны сунмай турганлай ёлтюрюги ючюн терсленеди. Уголовный иш кыабыл кёрюлюп, сюдно кыарауна берилгенди.

Басмагга АБДУЛЛАХЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

Жазадан кытулалмаганды

Водительни улуу кёллюююно хатасындан жолда эркин этилген жерде бара турган адамланы жашауларына кырккыу тюшгенди. Аны юсюнден бизге УГИБДД-ны пресс-службасындан билдиргендиле.

Нальчикде Ленин пропект бла Лермонтов атлы орам бирге кышулган жерде жолда жорююно жоруклары эсепге алган автоматизацияланган системаны болушлугуу бла кезиуло бузукчу тутулганды. Камера алдырган суратлада Ленин проспекте машинала тохтап, жаяу ётерге эркин болган жерде адамлагга жол бергенлери кёрюнеди. Алай водительледен бири асыры ашыгга болур эди ансы, аны этгенин ангылаган кыйынды. «Тойта Кам-

рини» водители сюелип турган «Ниваны» жаны бла ётюп, жолга кызынырга умут этгенди, бу кезиуде уа ол аллына келген машиналары жолуна чыкканын айтырчады. Ашыгышлы бу ауур бузукчуууу ызындан адамланы басаргга аздан кыалады, насыпха, ачыгын жоккыду.

Водительге аллында келген машиналары жолуна чыкканы ючюн административ бузукчууу-ларыны кодексини 12.15-чи статьясыны 4-чо кесегине кёре терслеу бегим жарашдырылганды. Ол улуу кёллююю ючюн 5 минг сом тазир төлерикиди.

Хурметли водительле! Жолда жорююно кырккыууузууу инспекторлары кыш суук кезиуде машинаны чархлары учалап,

терк тохтатырга онг болмагынын эсгертгендиле. Аны ючюн а ашыкмазгга, жаяу ётерге эркин этилген жерге жууккылашкан кезиге тынчырак барьрга, саклыккыны тас этмезге чакырадыла.

Жолда жаяу барган кезиуде уа адам кырккыууузууу ючюн сак болурга, жалаанда машинала жол бергенлерин кёргенден сора ётюп башларга кереклисин белгилейдиле инспекторла. Бу кезиуде уа эсни телефоннга бурмазгга, кыуакыладан наущниклени кетерирге кереклисин унутмагыз.

Басмагга ТОКЫЛАНЫ Фатима
хазырлаганды.

УЧРЕДИТЕЛЬЕ: КЫБАРТЫ-МАЛКЫАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВУСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЫЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмный – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 42-66-85.
Секретариат – 40-93-62. Кореكتورла – 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЁ.ЛОМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окыучула бла байламлыкысла жюрюптоу эм жазылыу – 42-37-94.
Энци корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кыагыт жюрюгмейди. Кыол жазмалагга рецензия этилмейди эм ала артка кыайтарылмайдыла.
Газетде басмаланган материалла айтылган оюмла редакцияны оюму бла келишимге боллукдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнде законна тийишликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машина бла жазылган 5-6 бет) кёню алмайды.
Газет Связны, информация тейлегиланы эмда асмамлы коммуникацияны ишлери жаны бла федерал надзор кыулукуу (Роскомнадзор) Кыбарты-Малкыарда управленисында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер – ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагга «КМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Старополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а
Газетлени ислерине тадыруу ючюн КМР-ни почта связны федеральный Управлениысы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21
Газетлени розничнагга сатыу ючюн КМР-ни «Роспечать» акционер общество жууаплыды.
Телефон: 42-69-34
Газет ийыкыда юч кере чыггады – геурге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикте кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды
ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫГАРГАНЫ:
Трамланы Зухура – дежурный редактор, Кучукуланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Геляяланы Валентина (1,2-чи бетле), Ахматланы Люоза (3-чо бет) Моккаланы Зухура (4-чо бет) – кореكتورла.
Тиражы 1659 экз. Заказ № 242
Багыасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕС:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru